

POKUTA

Wnioski Sesji Francuskiego Ośrodka Duszpasterstwa Liturgicznego
w Wersalu w dniach 3—5 września 1958

(tłumaczył O. Dominik Michałowski OSB)

Na sesji rozpatrywano miejsce Pokuty w Liturgii. W wyniku tych rozważań prelegenci oraz uczestnicy sesji przyjęli sześć zasadniczych punktów niżej podanych.

Punkt pierwszy

WEZWANIE DO POKUTY STANOWI JEDNĄ Z PODSTAWOWYCH PRAWD PODANYCH PRZEZ PISMO ŚW.

a) Już Stary Testament przedstawia historię ludzkości oraz dzieje narodu wybranego jako jedno pasmo grzechów i nawróceń.

b) Głoszenie Dobrej Nowiny rozpoczynają Ewangelie wezwaniem do pokuty: „Czyńcie pokutę, albowiem przybliżyło się Królestwo Niebieskie“. Takie są pierwsze słowa Jana Chrzciciela jak i samego Jezusa (Mt 3, 2 oraz 4, 17).

c) W dzień Zesłania Ducha Świętego Apostoł Piotr nawołuje do pokuty: „Czyńcie pokutę i niechaj każdy z was ochrzci się w imię Jezusa Chrystusa na odpuszczenie grzechów waszych, a otrzymacie dar Ducha Świętego“ (Dz. Ap. 2, 38).

Jest to pierwsza mowa Apostoła.

d) To samo napomnienie powtarza się w pięciu listach do kościołów Azji M. zawartych w Objawieniu św. Jana.

Punkt drugi

LITURGIA POKUTY NIE OGRANICZA SIĘ JEDYNIEM DO SAKRAMENTU POKUTU

a) Sakramentem pokuty jest przede wszystkim chrzest. Przyjęcie Dobrej Nowiny prowadzi do pokuty i znajduje swoje dopełnienie we chrzcie św.

b) Ale mimo chrztu człowiek nie przestaje grzeszyć. Cechuje go wewnętrzne rozdarcie: „Bo nie to czynię, co zamierzam dobrego, lecz to czynię, co znenawidziłem jako zło“ (Rz 7, 15). Chrzest wprowadza w nowe życie,

jest nawróceniem, zapoczątkowaniem pokuty. Ale wysiłek ten podjęty przy chrzcie, musi być podtrzymywany w ciągu całego życia. Pokuta, do której zobowiązuje przyjęcie chrztu jest tylko dalszym ciągiem i rozwinięciem pokuty prowadzącej do chrztu.

c) Dlatego też każdy obchód liturgiczny ma znaczenie pokutne. Jest to prawdziwe zwłaszcza w odniesieniu do liturgii mszalnej. Ofiarę Mszy św. składa się „in remissionem peccatorum“.

d) Życie Kościoła pulsuje rytmem pokuty: piątek każdego tygodnia, Wielki Post każdego roku.

e) Obok tego zasadniczego rytmu, życie Kościoła przynosi nam inne jeszcze, rozłożone w czasie obchody: pielgrzymki jubileusze, misje. Tu też odnajdujemy w różnych postaciach cechy pokutne. Owe starodawne przejawy pokuty znajdują dziś nowe wzięcie a powodzenie ich u wiernych wskazuje na ciągłość pokuty w Kościele.

W tym naświetleniu liturgicznym sakrament pokuty ukazuje się nam jako jeden z punktów szczytowych chrześcijańskiego życia pokuty. Jest on sposobem właściwym i uprzywilejowanym odpuszczania grzechów w Kościele.

Tak więc sakrament pokuty należy rozumieć w świetle całości Wyznania Wiary: „Wierzę w grzechów odpuszczenie“. Biblia i Liturgia wykazują to w sposób oczywisty.

Punkt trzeci

SŁOWO POKUTA NIE WYCZERPUJE CAŁEGO BOGACTWA TAJEMNICY KTÓRĄ OKREŚLA

Termin biblijny „metanoia“ jest bardziej obrazowy

Słowo pokuta przywodzi zazwyczaj na myśl zadośćuczynienie i umartwienie. Jednakże słowo „metanoia“ użyte w Piśmie Świętym ma znaczenie daleko szersze. Chodzi o przemianę duchową (nous), o nawrócenie i inne nastawienie. Człowiek, który żył tak jakby Bóg wcale nie istniał stwierdza nagle, że jest tylko nędznym grzesznikiem w obliczu Świętego Boga. Dlatego też w sercu swoim odwraca się od grzechu by zwrócić się ku Bogu.

Słowo pokuta podkreśla wysiłek jaki pociąga za sobą owo nawrócenie się. używając słowa metanoia zwracamy uwagę na radość jaką odczuwa skruszony grzesznik, ów syn marnotrawny odnajdujący ojca.

Nie chodzi oczywiście o zmianę słownictwa. Ale trzeba jasno wykazać, że pokuta to całkiem co innego niż samo tylko umartwienie lub czynienie zadość wymogom sprawiedliwości, która domaga się kary. Pokuta to odkrycie swego położenia w obliczu Boga. Grzesznik styka się z Bogiem po trzykroć świętym. Ten zaś bynajmniej nie odrzuca winowajcy ale zachęca go do zmiany życia by mógł brać udział w godach Baranka.

Bez pokuty próżno mówić o prawdziwym kulcie Boga.

Punkt czwarty

POKUTA CHRZEŚCIJAŃSKA JEST PRZEDĘ WSZYSTKIM
POSTAWĄ PEŁNĄ CZCI
BOGA

CO NIE WYKLUCZA PRZESŁANEK PRAWNYCH, ETYCZNYCH
I PSYCHOLOGICZNYCH, NA KTÓRYCH SIĘ OPIERA

Trzeba tu uwzględnić zarówno łaskę Bożą jak i zachowanie się człowieka.

a) Pokuta jest darem Bożym, Człowiek nie odkryłby Boga o własnych siłach, gdyby Ten nie zbliżył się doń pierwszy. Na wezwanie Boże Abraham odpowiedział wiarą. Tak też i na wezwanie do pokuty odpowiada się nawróceniem.

b) A więc zachowanie się człowieka wobec głosu Bożego nacechowane jest przede wszystkim religijnością. Nie chodzi o oddanie Panu Bogu pewnej grzeczności ale o pokazanie swoim postępowaniem, że jest się grzesznikiem, którego dosięgło miłosierdzie Boże.

Trzeba odkryć, że Bóg jest miłością. Bez tego nie ma prawdziwej skruchy.

Wyznanie grzechów jest prawdziwym „wyznawaniem“ w znaczeniu biblijnym tego słowa, uznaniem świętości Bożej wobec której jest się tylko grzesznym stworzeniem, zdaniem się na miłosierdzie Boże, które jest źródłem przebaczenia. Wyznanie grzechów jest równoznaczne z uznaniem Boga, oddaniem Mu chwały, przysposobieniem się do mającego przyjść Królestwa.

Zadośćuczynienie na koniec nie jest tylko karą, ale pierwszym krokiem na nowej drodze. Chodzi o to by naprawić szkody jakie grzech wyrządził nam samym, naszym braciom oraz całemu Kościołowi. Tak więc zadośćuczynienie jest owocem odnalezionej miłości.

Punkt piąty

POKUTA POWINNA TOWARZYSZYĆ CAŁEMU NASZEMU ŻYCIU

Nie odrazu, ale powoli i stopniowo odsłania się nam świętość Boga jak i żaloszny stan człowieka. Wielcy święci mówili o sobie, że są wielkimi grzesznikami, a z ich strony nie było w tym pobożnej przesady.

Albowiem wycucie Boga i wycucie grzechu idą w parze. Gdy się stawia pierwsze kroki na drodze pokuty rozumie się lepiej, jak głęboko grzech zapuścił w nas korzenie, ale widzi się też i jaśniej miłość Bożą, która nas przynagla.

Częsta spowiedź wysubtelnia bezsprzecznie zmysł religijny u tego, który ten zwyczaj zachowuje.

Punkt szósty

POKUTA MA ZASTOSOWANIE ZARÓWNO W ŻYCIU KOŚCIOŁA
JAK I W ŻYCIU OSOBISTYM

Grzech stoi na przeszkodzie Królestwu Bożemu, dlatego też dotyczy on nie tylko grzesznika ale i całego Kościoła.

Tak więc cały kościół modli się za grzeszników i czyni za nich pokutę.

Nie można jednakże poprzestać na modlitwie i pokucie Kościoła. Wyznanie winy czynione pojedynczo i zastrzeżone tajemnicą spowiedzi istniało nawet w czasach pokuty publicznej za grzechy. Każdy bowiem obowiązany jest nawrócić się i zmienić swoje życie oraz oddawać się umartwieniu.

Kościół oddaje się pokucie w każdy piątek oraz podczas Wielkiego Postu. Jest też rzeczą pożądaną by duch pokuty istniał również i w rodzinie chrześcijańskiej. Należy tu podkreślić liczne osiągnięcia istniejące już w tej dziedzinie.

WNIOSKI DUSZPASTERSKIE

Wszystko co było powiedziane w ciągu niniejszej sesji jak też i wyłożone powyżej punkta skłaniają nas do następujących wniosków w zakresie duszpasterstwa.

1. Odnośnie do wiernych.

Stwierdzamy dzisiaj nawrót do częstej komunii świętej, jeżeli jednak chodzi o spowiedź odczuwa się pewne skrzepowanie.

a) Niektórzy zniechęcają się do spowiedzi bo wydaje im się, że nie przynosi ona pożądanego skutku. Należy im przypomnieć, że każdy sakrament przynosi skutek, sakrament jednakże pokuty wymaga jaknajpełniejszej współpracy penitenta.

b) Inni znów uważają, że najpierw należy się nawrócić a potem dopiero iść do spowiedzi. Tym trzeba przypomnieć, że skrucha nie jest dziełem wysiłków ludzkich ale, że jest ona owocem łaski otrzymanej normalnie w sakramencie świętym.

c) Zarówno jednym jak i drugim należy powiedzieć, że w sakramencie pokuty kapłan występuje w imieniu Kościoła. Wyznaje się swoje grzechy nie tylko przed Bogiem ale i w obliczu Kościoła.

d) Częsta spowiedź jest owocem wzrastającej wciąż świadomości grzechu i zrozumienia znaczenia pokuty w życiu Kościoła. Pokuta powinna przenikać życie wiernych, częsta zaś spowiedź jest jej przypieczętowaniem i pogłębieniem.

2. Odnośnie do spowiedników.

a) Przy spowiedzi kapłan udziela odpowiedniego pouczenia a następnie rozgrzesza. Istotą pouczenia jest nawoływanie do pokuty. A zatem:

- 1 — Pouczenie powinno ukazać Boga osobowego, który pełen miłości pochyla się nad grzesznikiem,
- 2 — powinno ono mówić o królestwie Bożym,
- 3 — powinno stawiać grzesznika w obliczu miłosierdzia Bożego, które wychodzi naprzeciw czyniącego pokutę,
- 4 — powinno dopomóc grzesznikowi w poprawie życia wskazując mu ku czemu ma zwrócić swoje wysiłki.

b) Wiernym należy wyjaśnić albo w kazaniach albo też przy samej spowiedzi modlitwy, które kapłan odmawia i znaki, które czyni przy udzielaniu rozgrzeszenia. Jest rzeczą ważną by podniesienie ręki przy rozgrzeszeniu i znak krzyża czynione były wyraźnie i by penitent wiedział, kiedy kapłan udziela mu rozgrzeszenia.

c) Wielkie znaczenie posiada pierwsza spowiedź dziecka. Wspomnienie tejże pozostać mu powinno na całe życie. Trzeba by dziecko od pierwszej spowiedzi wiedziało, że dostępuje ono miłosierdzia Bożego oraz że pokój i wesele w Bogu mają się stać jego udziałem.

d) Istnieją rozliczne wzory czynienia rachunku sumienia. Podają one zestawienie błędów, których należy unikać. Takiemu też celowi służy rozpatrywanie swojego życia. Niezależnie jednak od tego spowiednik może i powinien dopomóc penitentowi w rozeznaniu w sobie tych skłonności, które każdy z nas posiada i które właśnie sprawiają, że każdy jest grzesznym człowiekiem.

e) Historia Kościoła uwydatnia niebezpieczeństwo rygoryzmu. Odwraca on od pokuty, zamiast do niej prowadzić. Dobry Pasterz nie złącza się nad zranioną owieczką ale nosi ją na swoich ramionach.

f) Byłoby pożądaną rzeczą aby każdy spowiednik odczytał przynajmniej raz do roku (np. podczas dorocznych rekolekcji) z Rytuału wstęp do IV działu traktującego o sakramencie pokuty. Ustęp ten przypomni spowiednikowi, że jest on równocześnie sędzią i lekarzem, szafarzem miłosierdzia Bożego niemniej jak i Jego sprawiedliwości, pośrednikiem pomiędzy Bogiem a ludźmi i że powinien być gorliwy zarówno o cześć Bożą jak i o zbawienie dusz.

g) Na koniec, spowiednik nie powinien zapominać o tym, że on sam również obowiązany jest do pokuty i że będzie tym lepiej spowiadał, im bardziej sam będzie się przykładął, aby jego własna spowiedź przynosiła w jego życiu należyte owoce.

3. Odnośnie do życia parafialnego.

a) Dzisiaj, jak i zawsze, nauczanie o sakramencie pokuty powinno wysuwać się na pierwszy plan w problematyce duszpasterskiej. Nauczanie to powinno nawiązywać do Ewangelii w sensie wyżej przytoczonym.

b) Wyznanie grzechów okryte jest tajemnicą spowiedzi. Niemniej spowiedź sięga głęboko w życie Kościoła, jest jednym z objawów owego nurtu pokuty płynącego w Kościele. Dobrze przygotowanie spowiedzi (zwłaszcza tych masowych w przeddzień wielkich świąt) jest jednym z zagadnień

duszpasterskich. Niektórzy duszpasterze starają się właśnie wtedy głosić słowo Boże wiernym przygotowującym się do spowiedzi. W ten sposób pragną oni podkreślić właściwe tło tego sakramentu, wykazać jak ujawnia się w nim owo pragnienie pokuty ożywiające Kościół.

c) Katechizacja, kazania, życie liturgiczne muszą wciąż uwydatniać znaczenie pokuty w życiu chrześcijańskim. Inaczej wysiłki o których mowa nie będą trwałe. Sakramentu pokuty nie można traktować w oderwaniu od całokształtu wysiłków duszpasterskich.

d) W powyższym ujęciu każdoroczny Wielki Post będzie zaiste okresem uprzywilejowanym jeżeli chodzi o głoszenie pokuty. Ukaże się nam bowiem ona w świetle tajemnicy paschalnej. Będzie jej przygotowaniem ale też i następstwem. „Stary nasz człowiek został współukrzyżowany z Chrystusem, aby zniszczone było ciało grzechu. Tak i wy rozumieście, żeście umarli dla grzechu, a żyjecie dla Boga... Jak Chrystus powstał z martwych tak i my żyjemy wraz z Nim nowym życiem“ (Rz 6, 5—11).

SACRA RITUUM CONGREGATIO INSTRUCTIO PRO SACERDOTE INFIRMO VEL CAECUTIENTE CIRCA MISSARUM VOTIVARUM CELEBRATIONEM EIDEM APOSTOLICO INDULTO CONCESSAM

I — PRAENOTANDA

1. Sacerdos infirmus vel caecutiens, seu visivae potentiae debilitate, sive accidentaliter sive habitualiter, laborans, a Sancta Sede dispensationem obtinere potest celebrandi, iuxta normas inferius expositas, aut aliquam Missam ex votivis, aut Missam „quotidianam“ defunctorum.

2. Conditiones huiusmodi privilegii ad amussim observandae sunt.

3. Si, durante privilegio, sacerdos caecutiens, plane caecus evadat, novum indultum a S. Congregatione de disciplina Sacramentorum obtinere debet; eoque obtento, sub gravi tenetur uti ad assistentia alterius sacerdotibus vel diaconi.

II — NORMAE DE MISSIS VOTIVIS

A) Quae Missae votivae dici possint

4. Sacerdos dispensatus dicere potest:

a) aut Missam *Salve, sancta Parens*, ut in Communi festorum B. Mariae Virg., quovis anni tempore;

b) aut Missam votivam de B. Maria Virg. pro diversitate temporum assignatam;

c) aut aliam Missam, quae tamquam votiva celebrari permittitur, iuxta nn. 306—316 Codicis rubricarum.